

PRACA Z DZICKIEM NIEDOWIDZĄCYM

I.

ZNACZENIE WZROKU

Dziecko pozbawione wzroku lub mające bardzo osłabiony wzrok nie ma możliwości nauki przez naśladownictwo. Uszkodzenie analizatora wzroku uniemożliwia spontaniczny rozwój dziecka, ponieważ przez zmysł wzroku dociera aż 90 % informacji. Wzrok ma ogromne znaczenie w poznawaniu rzeczywistości – przedmiotów, ludzi, zwierząt, zjawisk, a także w kształtowaniu umiejętności praktycznych, począwszy od najprostszych czynności dnia codziennego, aż do bardziej złożonych – czytanie, pisanie. Wzrok ma znaczenie w orientowaniu się dziecka w przestrzeni, co jest niezbędnym warunkiem samodzielnego poruszania się. Wpływ nieprawidłowego widzenia na ogólny rozwój i poznanie świata jest związany ze stopniem utraty wzroku. Dzieci z poważnym uszkodzeniem wzroku tracą wiele godzin mimowolnego uczenia się płynącego z komunikacji wzrokowej i muszą rozwijać pojęcia na podstawie „skrawków informacji”.

Rozwój dziecka z uszkodzeniem wzroku przebiega wolniej i trudniej. Dziecko niewidome (bez sprzężeń) w wieku 3 lat znajduje się na etapie ok. 18 miesięcy w normach dla dzieci widzących (w zakresie funkcji poznawczych)

Trudności w zakresie rozwoju wszystkich funkcji poznawczych:

- Koordynacja wzrokowo-ruchowa jest podstawą do rozwoju wczesnej eksploracji i manipulacji.
- Opanowanie świadomości i schematu własnego ciała.
- Trudności w kontroli własnego ciała, położenia przedmiotów w przestrzeni oraz relacji przestrzennych „ja-przedmiot” i „przedmiot-przedmiot”.
- Kształtowanie się pojęcia przedmiotu, stałości przedmiotu i pojęć przestrzennych.
- Rozumienia związków przyczynowo-skutkowych.

II. WSKAZÓWKI DO PRACY:

Bierna stymulacja sensoryczna może zmniejszać zdolność i motywację dziecka do stosowania informacji sensorycznych w sposób znaczący, a to z kolei może zaowocować wyuczoną bezradnością.

Niezmiernie ważne jest odczytywanie sygnałów płynących od dziecka, a także reagowanie na komunikaty dziecka.

Jeżeli niewidome niemowlę nie zacznie sięgać po przedmioty przed ukończeniem 8 miesięcy oraz nie zacznie eksperymentować z przedmiotami, aby odkryć relacje między przedmiotem i dźwiękiem, wówczas nie będzie w stanie opanować umiejętności lokalizowania przedmiotów na podstawie dźwięku, i po ukończeniu 10 miesięcy będzie miało trudności w poszukiwaniu źródeł dźwięku, a co za tym idzie zabraknie mu silnego źródła motywacji do samodzielnego poruszania się (więc te informacje warto uzyskać od rodziców).

Ważne jest, aby stworzyć dziecku warunki eksploracji nowego przedmiotu na jego własny sposób, przed tym zanim dorosły zachęci je do naśladowania proponowanej zabawy dźwiękowej. Bardzo ważne jest w trakcie zabawy nazywanie przedmiotów, czynności czy aktywności naszych i dziecka.

Zaczynając pracę z małym dzieckiem trafiającym do przedszkola warto pamiętać o prostych lecz ważnych w rozwoju dziecka zabawach:

- Zabawy ruchowe w bliskim kontakcie dziecka z dorosłym (turlanie, kołysanie, huśtanie) – zabawy te są najprostszą formą stymulacji kinestetyczno - przedsionkowej, która pomaga dziecku w uświadomieniu sobie swojego ciała w ruch i przestrzeni.
- Zabawy z ciałem – różne formy masażu wykonanego zarówno rękami jak i przedmiotami o zróżnicowanej powierzchni.
- Zabawy paluszkowe i proste zabawy słowno - kontaktowe.
- Proste dialogi dźwiękowo – ruchowe z zastosowaniem metody natychmiastowego naśladownictwa, np. naśladowanie przez dorosłego dźwięków, ruchów dziecka – najpierw równoległe, potem naprzemiennie.
- Wspólne oglądanie, badanie i manipulowanie przedmiotami użytku codziennego.

W ZAKRESIE FUNKCJI POZNAWCZYCH:

Dziecko słabo widzące potrzebuje systematycznej i aktywnej pomocy dorosłego, aby mogło przejść od zainteresowania się własnym ciałem do zainteresowania się światem przedmiotów i ludzi. Potrzebuje wskazówek i wzmocnień, aby odkryć związki przyczynowo-skutkowe w otoczeniu i przekonać się, że ma wpływ na to co się dzieje wokół niego. Konieczne jest więc takie zorganizowanie otoczenia, aby prowokować dziecko do samorzutnej aktywności poznawczej i zróżnicowanej eksploracji.

W ZAKRESIE KOMUNIKACJI:

Potrzebą rozwojową jest przebywanie w otoczeniu osób, które potrafią odczytać sygnały dziecka i posługują się dostępnymi dla dziecka formami komunikacji oraz angażują dziecko w interakcje odpowiednie dla etapu rozwoju na którym się znajduje.

W ZAKRESIE ROZWOJU RUCHOWEGO:

Potrzeba rozwojowa jest szukanie odpowiednich dla danego dziecka połączeń między możliwościami ruchowymi, a tymi cechami otoczenia, które mogą pobudzić własną aktywność ruchową i spowodować przejście do kolejnej fazy rozwoju.

III. PROPOZYCJE ĆWICZEŃ

Ćwiczenia wzroku rozpoczynamy od rozbudzenia poczucia jasności i ciemności. Dobrym ćwiczeniem jest zabawa w jasno-ciemno, czyli gaszenie i zapalanie światła w pomieszczeniu (ostrożnie przy dzieciach z epilepsją). Kolejny krok to prezentowanie świateł punktowych (latarki) w różnych obszarach pola widzenia. Zapalamy i gasimy latarkę w odległości 20 cm od oczu dziecka, zmieniamy kolory świateł. Jeśli są problemy z zauważeniem bodźca świetlnego, poruszamy latarkę. Jeżeli nie obserwujemy reakcji wzrokowych do światła dodajmy np. pozytywkę (pozytywka zaczyna grać - zapalamy latarkę, latarka gaśnie- pozytywka przestaje grać). Zabawy takie można zmodyfikować stosując odbłaski świateł powstające dzięki zastosowaniu folii aluminiowej lub włączając światło za kolorową bibułę czy materiałem. Możemy również zachęcać dziecko do patrzenia podświetlając zabawki, piłki, balony. Zabawy takie można wykonać wykorzystując światło ultrafioletowe i stosując wtedy przedmioty, które w nim świecą. Bawiąc się w takim świetle możemy założyć dziecku białe rękawiczki, aby jego ręce były bardziej widoczne. Należy pamiętać, że zabawa w „czarnym świetle” nie powinna przekraczać 10 minut. Aby pomóc dziecku w zauważaniu przedmiotów, zabawek możemy obwijać je w folie, bibułę i stosować kontrasty.

Opracowała: mgr Kamila Wardyń